

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	19
Przedmowa.....	23
Przedmowa do wydania drugiego.....	25
CZĘŚĆ I	
Wykonywanie zawodu pielęgniarstwa.....	27
Rozdział 1	
Definicja oraz status prawny zawodu pielęgniarstwa	29
1. Uwagi ogólne	29
2. Zakres definicji zawodu pielęgniarstwa.....	29
2.1. Elementy pojęcia	29
2.1.1. Udzielanie świadczeń zdrowotnych i wykonywanie innych zadań (czynności) zawodowych	30
2.1.2. Stałe lub z niewielkimi zmianami wykonywanie zadań (czynności) zawodowych	37
2.1.3. Kompetencje nabywane w toku uczenia się lub praktyki	37
2.1.4. Dochód uzyskiwany dzięki wykonywaniu zawodu pielęgniarstwa.....	39
2.2. Inne składniki wykonywania zawodu pielęgniarstwa	41
2.2.1. Nauczanie zawodu pielęgniarstwa oraz wykonywanie pracy na rzecz doskonalenia zawodowego pielęgniarstwa	42
2.2.2. Prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie pielęgniarstwa.....	42
2.2.3. Nietypowe wykonywanie zawodu pielęgniarstwa.....	42
3. Zawód pielęgniarstwa jako zawód regulowany.....	43
4. Zawód pielęgniarstwa jako wolny zawód.....	45
5. Zawód pielęgniarstwa jako zawód zaufania publicznego.....	48
6. Zawód pielęgniarstwa jako zawód samodzielny	52

7. Klasyfikacja zawodu pielęgniarki i specjalności na rynku pracy	61
8. Podsumowanie	62

Rozdział 2

Prawne przesłanki wykonywania zawodu pielęgniarki i konsekwencje

ich niespełnienia	64
1. Wymagania do uzyskania prawa wykonywania zawodu pielęgniarki	64
1.1. Uwagi ogólne	64
1.2. Obywatelstwo polskie lub innego kraju członkowskiego UE.....	65
1.3. Cudzoziemiec.....	68
1.4. Znajomość języka.....	81
1.5. Dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji zawodowych.....	84
1.6. Zdolność do czynności prawnych	91
1.7. Stan zdrowia.....	95
1.8. Wykazanie nienagannej postawy etycznej	100
2. Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki.....	106
2.1. Stwierdzanie prawa wykonywania zawodu pielęgniarki	106
2.1.1. Sposób wykonywania zawodu pielęgniarki na terytorium RP przez obywatela innego państwa członkowskiego UE	108
2.1.2. Dokumenty konieczne dla uzyskania prawa wykonywania zawodu pielęgniarki.....	112
2.2. Przyznanie cudzoziemcowi prawa wykonywania zawodu pielęgniarki.....	116
3. Ślubowanie	118
4. Tytuł zawodowy	119
5. Przerwa w wykonywaniu zawodu	120
5.1. Systematyczność a przerwa w wykonywaniu zawodu pielęgniarki.....	120
5.2. Niepowiadomienie przez pielęgniarkę o powrocie do wykonywania zawodu i nieodbyciu przeszkolenia	124
5.3. Konsekwencje prawne dla podmiotu zatrudniającego.....	126
5.4. Wnioski.....	129
6. Wygaśnięcie i utrata prawa wykonywania zawodu	130
7. Wykonywanie zawodu pielęgniarki a wykonywanie innego zawodu medycznego	131
8. Rejestr pielęgniarek i położnych oraz zaświadczenie.....	132
9. Podsumowanie	135

Rozdział 3

Kształcenie pielęgniarek	137
1. Uwagi ogólne	137
2. Standardy kształcenia pielęgniarek w prawie europejskim.....	138
3. Kształcenie przeddyplomowe – szkoły pielęgniarskie	142
4. Obowiązek i prawo stałego aktualizowania wiedzy i podnoszenia umiejętności zawodowych.....	145

5. Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych.....	146
6. Podmioty uprawnione do prowadzenia kształcenia podyplomowego pielęgniarek.....	151
7. Formy kształcenia podyplomowego dla pielęgniarek	154
7.1. Szkolenie specjalizacyjne – specjalizacja.....	155
7.1.1. Warunki rozpoczęcia specjalizacji.....	155
7.1.2. Postępowanie kwalifikacyjne do specjalizacji.....	156
7.1.3. Obowiązki organizatora kształcenia specjalizacji	158
7.1.4. Obowiązki kierownika specjalizacji.....	159
7.1.5. Kontynuacja przerwanej specjalizacji i zmiana organizatora kształcenia.....	160
7.1.6. Egzamin państwowy	161
7.1.7. Skład i zadania członków państwowej komisji egzaminacyjnej.....	163
7.1.8. Uznanie za równorzędny tytułu specjalisty uzyskanego w państwie członkowskim UE.....	165
7.1.9. Dofinansowanie specjalizacji ze środków publicznych	166
7.1.10. Okres przejściowy	167
7.2. Kurs kwalifikacyjny.....	167
7.2.1. Warunki rozpoczęcia kursu kwalifikacyjnego.....	168
7.2.2. Obowiązki organizatora kursu kwalifikacyjnego.....	169
7.2.3. Obowiązki kierownika kursu kwalifikacyjnego	169
7.2.4. Egzamin po kursie kwalifikacyjnym	170
7.3. Kurs specjalizacyjny	172
7.3.1. Warunki rozpoczęcia kursu specjalistycznego	172
7.3.2. Obowiązki organizatora kursu specjalistycznego.....	172
7.3.3. Obowiązki kierownika kursu specjalistycznego	173
7.3.4. Egzamin po kursie specjalistycznym.....	174
7.4. Kursy doszkalające.....	176
7.4.1. Warunki rozpoczęcia kursu doksztalającego	176
7.4.2. Obowiązki organizatora kursu doksztalającego	176
7.4.3. Obowiązki kierownika kursu doksztalającego.....	177
7.4.4. Programy kształcenia.....	178
8. Odbywanie kształcenia podyplomowego na podstawie skierowania pracodawcy	179
9. Prawo do urlopu szkoleniowego dla pielęgniarki odbywającej kształcenie podyplomowe bez skierowania pracodawcy.....	181
10. Kontrola i nadzór nad organizatorem kształcenia podyplomowego	184
11. Niedostateczne przygotowanie zawodowe	187
12. Podsumowanie	188

CZĘŚĆ II

Zasady wykonywania zawodu pielęgniarki.....	191
--	------------

Rozdział 1

Principium wykonywania zawodu pielęgniarki.....	195
1. Godność zawodowa	195
2. Kwalifikacje zawodowe, umiejętność oraz kompetencje zawodowe.....	197
2.1. Kwalifikacje zawodowe i umiejętności pielęgniarki	198
2.2. Kwalifikacje zawodowe a kompetencje zawodowe pielęgniarki	199
2.3. Kwalifikacje zawodowe pielęgniarki w prawie pracy	201
3. Wykorzystanie wskazań aktualnej wiedzy medycznej i standaryzacja postępowania	203
4. Należyta staranność	208
5. Zasady etyki zawodowej.....	213
6. Prawa pacjenta.....	215
7. Dbłość o bezpieczeństwo pacjenta	221
8. Podsumowanie	224

Rozdział 2

Udzielanie świadczeń zdrowotnych bez zlecenia lekarskiego	226
1. Uwagi ogólne	226
2. Świadczenia zapobiegawcze.....	226
3. Świadczenia diagnostyczne	227
3.1. Świadczenia diagnostyczne wykonywane przez pielęgniarkę	227
3.2. Materiał pobierany przez pielęgniarkę do celów diagnostycznych	228
3.3. Badania diagnostyczne przeprowadzane przez pielęgniarkę	228
3.4. Wystawianie skierowania na wykonanie określonych badań diagnostycznych	229
4. Świadczenia lecznicze.....	231
5. Stosowanie produktów leczniczych.....	232
5.1. Stosowanie produktów leczniczych bez zlecenia lekarskiego.....	233
5.2. Ordynacja leków zawierających określone substancje czynne	234
5.3. Wystawianie w ramach zleceń lekarskich recepty na leki niezbędne do kontynuacji leczenia	237
6. Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego.....	238
7. Środki pomocnicze i wyroby medyczne.....	240
8. Zasady wystawiania recept przez pielęgniarkę.....	244
9. Upoważnienie pielęgniarki do wystawiania w imieniu lekarza recept lub skierowań oraz do przetwarzania danych osobowych	257
10. Udzielanie świadczeń zdrowotnych w systemie Państwowego Ratownictwa Medycznego	258
10.1. Pielęgniarka systemu i jednostki systemu.....	258
10.2. Medyczne czynności ratunkowe.....	259

10.3. Segregacja medyczna	263
10.4. Pielęgniarka systemu jako dyspozytor medyczny.....	264
10.5. Pielęgniarka systemu jako wojewódzki koordynator ratownictwa medycznego	266
10.6. Inne uprawnienia pielęgniarki systemu	270
11. Udzielanie świadczeń zdrowotnych w dziedzinie anestezjologii i intensywnej terapii	271
12. Udzielanie świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki okołoporodowej.....	275
13. Pielęgniarka zatrudniona lub pełniąca służbę w jednostkach budżetowych, w tym w państwowych jednostkach budżetowych utworzonych i nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Ministra Sprawiedliwości lub Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego	279
14. Podsumowanie	282

Rozdział 3

Udzielanie świadczeń zdrowotnych na zlecenie lekarskie	284
1. Uwagi ogólne	284
2. Charakter prawny zlecenia lekarskiego.....	285
3. Zasady realizacji zlecenia lekarskiego.....	286
4. Podsumowanie	288

Rozdział 4

Obowiązek udzielania pomocy medycznej	289
1. Uwagi ogólne – prawny obowiązek udzielania pomocy.....	289
2. Odmowa udzielenia świadczenia zdrowotnego	291
2.1. Odmowa świadczeń zdrowotnych udzielanych bez zlecenia lekarskiego.....	291
2.2. Odmowa realizacji zlecenia lekarskiego	292
2.3. Wskazanie możliwości uzyskania świadczenia zdrowotnego u innego podmiotu	295
3. Zasięganie opinii innej pielęgniarki lub zwołanie narady pielęgniarskiej.....	296
3.1. Zasięgnięcie przez pielęgniarkę z własnej inicjatywy opinii innej pielęgniarki lub zwołanie narady pielęgniarskiej	296
3.2. Żądanie pacjenta zasięgnięcia opinii innej pielęgniarki	297
4. Nieudzielenie pomocy w związku z udziałem w strajku.....	299
4.1. Pojęcie strajku i ogólne aspekty jego legalności.....	299
4.2. Niedopuszczalne zaprzestanie pracy.....	301
5. Podsumowanie	305

CZĘŚĆ III

Zasady wykonywania zawodu pielęgniarki a prawa pacjenta	307
--	------------

Rozdział 1

Obowiązki w zakresie przekazywania informacji	309
1. Uwagi ogólne	309
2. Informowanie o prawach pacjenta	309
3. Zakres przedmiotowy przekazywanych informacji	312
4. Osoby uprawnione do otrzymywania informacji	316
4.1. Pacjent i jego przedstawiciel ustawowy	316
4.2. Osoba wskazana przez pacjenta	317
5. Formy przekazywania informacji	318
6. Prawo pacjenta do żądania nieudzielania informacji	321
7. Przywilej terapeutyczny a obowiązek informowania przez pielęgniarkę	322
8. Informowanie o działaniach niepożądanych produktu leczniczego	323
9. Ciężar dowodu o poinformowaniu pacjenta	326
10. Podsumowanie	326

Rozdział 2

Zgoda pacjenta na udzielenie świadczeń zdrowotnych	327
1. Uwagi ogólne	327
2. Przedmiot zgody	328
3. Zakres przedmiotowy osób upoważnionych do wyrażania zgody	332
3.1. Kompetencje przedstawiciela ustawowego (rodzice, opiekun prawny)	333
3.2. Osoby ubezwłasnowolnione	336
3.3. Osoby faktycznie niezdolne do świadomego wyrażenia zgody	337
4. Formy wyrażenia zgody na świadczenia zdrowotne	338
4.1. Zgoda pisemna	338
4.2. Zgoda ustna i dorozumiana	339
4.3. Zgoda domniemana	340
4.4. Zgoda blankietowa	341
5. Uprawnienia pielęgniarki w zakresie stosowania przymusu bezpośredniego	342
5.1. Osoby z zaburzeniami psychicznymi	342
5.1.1. Sytuacje uprawniające do zastosowania przymusu bezpośredniego	342
5.1.2. Formy stosowania przymusu	344
5.1.3. Podjęcie decyzji o zastosowaniu przymusu bezpośredniego i jej wykonanie	345
5.1.4. Zasady stosowania przymusu bezpośredniego	347
5.1.5. Bezpieczeństwo i ciągły nadzór pacjenta oraz czas trwania unieruchomienia i izolacji	347

5.1.6. Obowiązek odnotowania zastosowania przymusu bezpośredniego.....	349
5.1.7. Stosowanie przymusu bezpośredniego przez pielęgniarkę w „innych zakładach leczniczych”	349
5.1.8. Kontrola następcza zasadności zastosowania przymusu bezpośredniego.....	352
5.2. Przymus bezpośredni w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.....	353
6. Zatrzymanie pacjenta w podmiocie leczniczym	354
7. Szczepienia ochronne.....	354
8. Podsumowanie	359

Rozdział 3

Tajemnica pielęgniarska a prawo pacjenta do tajemnicy informacji

z nim związanych.....	361
1. Uwagi ogólne	361
2. Charakterystyka i zakres tajemnicy.....	362
3. Szczególne uregulowania zakresu tajemnicy.....	367
4. Okoliczności uchylające obowiązek zachowania tajemnicy pielęgniarskiej	368
4.1. Zgoda pacjenta.....	369
4.2. Tajemnica pielęgniarska a ochrona interesu publicznego.....	370
4.3. Zagrożenie życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób	371
4.4. Ochrona tajemnicy a interes własny pielęgniarki	375
4.5. Przekazywanie informacji o pacjencie innym osobom uczestniczącym w udzielaniu świadczeń zdrowotnych.....	376
4.6. Nauka zawodu	378
5. Pielęgniarka jako uczestnik postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych i sądem cywilnym	378
6. Pielęgniarka jako uczestnik postępowania karnego.....	381
7. Podsumowanie	384

Rozdział 4

Poszanowanie godności i intymności pacjenta	387
1. Uwagi ogólne	387
2. Poszanowanie intymności pacjenta	388
3. Obecność personelu medycznego w czasie udzielania świadczenia zdrowotnego	390
4. Obecność osoby bliskiej pacjenta w trakcie wykonywania czynności pielęgniarskich	391
5. Obecność studentów kierunku pielęgniarstwa w czasie udzielania świadczeń zdrowotnych.....	392
6. Poszanowanie godności pacjenta	394
7. Podsumowanie	397

Rozdział 5

Dodatkowa opieka pielęgnacyjna	399
1. Uwagi ogólne	399
2. Miejsce udzielania dodatkowej opieki pielęgnacyjnej	399
3. Zakres terminu „dodatkowa opieka pielęgnacyjna”	400
4. Ocena stanu prawnego	402
5. Podsumowanie – wnioski <i>de lege ferenda</i>	405

CZĘŚĆ IV

Miejsce, formy i uwarunkowania wykonywania zawodu pielęgniarzki	407
--	-----

Rozdział 1

Praktyka zawodowa pielęgniarzki	409
1. Istota praktyk zawodowych.....	409
2. Indywidualna praktyka pielęgniarzki	411
3. Grupowa praktyka pielęgniarzek	413
4. Grupowe praktyki lekarsko-pielęgniarzkie (uwagi <i>de lege ferenda</i>).....	417
5. Zatrudnianie innych osób w praktyce pielęgniarzkiej	419
6. Podsumowanie	420

Rozdział 2

Podmioty lecznicze	422
1. Działalność lecznicza wykonywana w podmiocie leczniczym	422
1.1. Udzielanie świadczeń zdrowotnych	422
1.2. Promocja zdrowia	425
1.3. Działalność dydaktyczna i badawcza	425
1.4. Wyodrębnienie jednostek organizacyjnych dla pensjonariuszy domów pomocy społecznej i jednostek instytucjonalnych pieczy zastępczej.....	428
2. Rodzaje podmiotów leczniczych.....	428
2.1. Publiczne podmioty lecznicze niebędące przedsiębiorcami.....	429
2.1.1. Kwalifikacje pielęgniarzki odpowiednie do zajmowanego stanowiska pracy	431
2.1.2. Kierownicze stanowiska pielęgniarzkie – naczelną pielęgniarzka, przełożona pielęgniarzek oraz pielęgniarzka oddziałowa	438
2.1.2.1. Ustawowy obowiązek przeprowadzania konkursów	438
2.1.2.2. Zasady przeprowadzania konkursów	440
2.1.3. Normy zatrudnienia pielęgniarzek w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą	447
2.2. Utworzenie i prowadzenie niepublicznego podmiotu leczniczego	447
3. Obowiązki podmiotów leczniczych świadczących usługi w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	451

3.1. Identyfikacja osób zatrudnionych i pacjentów w szpitalu	451
3.2. Obowiązek zgłoszenia osób o nieustalonej tożsamości lub zaginionych.....	453
3.3. Wypisanie pacjenta	453
3.4. Zasada ponoszenia kosztów transportu sanitarnego.....	455
3.5. Postępowanie podmiotu leczniczego po zgonie pacjenta	455
3.6. Stwierdzenie zgonu pacjenta. Sekcja zwłok.....	457
4. Podsumowanie	459

Rozdział 3

Wspólne uregulowania dla podmiotów leczniczych i praktyk zawodowych	461
1. Uwagi ogólne	461
2. Wymagania względem pomieszczeń i urządzeń.....	461
2.1. Wymagania ogólnoprzestrzenne	462
2.2. Wymogi ogólnobudowlane oraz oświetlenie	463
2.3. Wymogi co do instalacji.....	463
2.4. Wymogi szczegółowe dla niektórych pomieszczeń i urządzeń	464
2.4.1. Szpital.....	464
2.4.2. Szpital jednodniowy	470
2.4.3. Ambulatorium.....	471
2.4.4. Centrum krwiodawstwa i krwiolecznictwa.....	472
2.4.5. Pracownia badań endoskopowych	474
2.4.6. Zakład rehabilitacji leczniczej.....	474
2.4.7. Stacje dializ	475
2.4.8. Wymagania dodatkowe dla niektórych pomieszczeń i urządzeń.....	475
3. Rejestracja praktyk zawodowych i podmiotów leczniczych.....	477
3.1. Rejestracja praktyk zawodowych.....	478
3.2. Rejestr podmiotów leczniczych.....	480
3.3. Wspólne zasady postępowania w zakresie postępowania rejestrowego	481
4. Regulamin organizacyjny	484
5. Monitoring pomieszczeń	488
6. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej	489
6.1. Charakterystyka ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.....	490
6.2. Umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.....	491
6.3. Prawa i obowiązki ubezpieczającego.....	493
6.4. Suma gwarancyjna ubezpieczenia OC.....	495
6.5. Zasady odpowiedzialności ubezpieczyciela	497
7. Obowiązki informacyjne praktyk zawodowych i podmiotów leczniczych	498
8. Kontrola przeprowadzana przez okręgowe izby pielęgniarek i położnych oraz wojewodę	503
9. Podsumowanie	508

Rozdział 4

Wykonywanie zawodu pielęgniarki na podstawie umowy o pracę	509
1. Cechy zatrudnienia pracowniczego	509
2. Podporządkowanie pracownicze	511
2.1. Podporządkowanie autonomiczne	514
2.2. Polecenie pracownicze	517
2.3. Polecenie pracownicze a zlecenie lekarskie	519
3. Ryzyko pracodawcy	521
4. Świadczenie pracy określonej w umowie	523
5. Wyznaczenie miejsca i czasu pracy	531
5.1. Wydłużenie dobowego wymiaru czasu pracy – tzw. klauzula <i>opt-out</i>	535
5.2. Praca w godzinach nadliczbowych	537
5.3. Dyżur medyczny	538
5.4. Limit czasu pracy	544
5.5. Gotowość do udzielania świadczeń zdrowotnych	545
5.6. Praca w niedziele i święta	546
6. Wynagrodzenie za pracę	546
7. Podsumowanie	552

Rozdział 5

Wykonywanie zawodu pielęgniarki na podstawie umowy cywilnoprawnej	553
1. Uwagi ogólne	553
2. Charakter prawny umowy o świadczenie usług pielęgniarskich	554
3. Cechy zatrudnienia cywilnoprawnego	557
3.1. Kierowanie pracą przyjmującego zlecenie na podstawie tzw. kontraktu	557
3.2. Miejsce i czas wykonania tzw. kontraktu	559
3.3. Ciągłość i powtarzalność czynności wykonywanych w ramach tzw. kontraktu	560
3.4. Osobisty charakter pracy świadczonej w ramach tzw. kontraktu	560
3.5. Wynagrodzenie za wykonanie czynności w ramach tzw. kontraktu	561
3.6. Ryzyko stron tzw. kontraktu	562
3.7. Urlopy i inne świadczenia socjalne w ramach tzw. kontraktu	562
4. Klasyfikowanie zatrudnienia cywilnoprawnego jako zatrudnienia pracowniczego	563
5. Podsumowanie	565

CZĘŚĆ V

Odpowiedzialność prawna pielęgniarki	567
---	------------

Rozdział 1**Odpowiedzialność cywilna pielęgniarki zatrudnionej**

w podmiocie leczniczym.....	569
1. Uwagi ogólne	569
2. Źródła odpowiedzialności cywilnej	569
3. Przesłanki odpowiedzialności cywilnej	570
3.1. Wina	570
3.2. Szkoda	572
3.3. Związek przyczynowy	573
4. Wynagrodzenie szkody	575
5. Przyczynienie się poszkodowanego	576
6. Odpowiedzialność cywilna za naruszenie dóbr osobistych pacjenta	576
7. Przedawnienie roszczeń.....	580
8. Dyferencjacja odpowiedzialności z uwagi na formy wykonywania zawodu	581
9. Podsumowanie	583

Rozdział 2**Wojewódzka komisja do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych.....**

1. Uwagi ogólne	585
2. Skład komisji i składy orzekające komisji	586
3. Pojęcie zdarzenia medycznego.....	587
4. Zdarzenia nieobjęte zakresem przedmiotowym pojęcia zdarzenia medycznego	590
5. Ogólne zasady postępowania przed komisją	591
6. Orzeczenie o zdarzeniu medycznym lub o jego braku.....	593
7. Podsumowanie	595

Rozdział 3**Odpowiedzialność karna i zawodowa**

1. Uwagi ogólne	596
2. Podstawy prawne odpowiedzialności karnej.....	597
3. Zasady odpowiedzialności zawodowej	601
4. Podsumowanie	607

Rozdział 4**Odpowiedzialność pracownicza**

1. Odpowiedzialność porządkowa.....	609
2. Odpowiedzialność materialna	611
3. Podsumowanie	614

Bibliografia	615
Wykaz polskich aktów prawnych	625
Podstawowe regulacje prawa międzynarodowego i europejskiego	631
Wykaz orzecznictwa.....	633